

Hr Erkki Keldo
Majandus- ja tööstusminister
Majandus- ja
Kommunikatsiooniministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 TALLINN

Teie 21.06.2024 nr 2-1/1721-1

Meie 12.08.2024 nr 5.1-1/89-1

Arvamus elektroonilise side seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse kohta

Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (ITL) on analüüsinud Teie poolt arvamuse avaldamiseks esitatud elektroonilise side seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsust (VTK), milles käsitletakse sideettevõtjatele käibel põhineva tasu kehtestamist eesmärgiga luua lisarahastus Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile (TTJA). Käesolevaga esitame VTK kohta oma arvamuse ja ettepaneku.

I Põhiseisukoht ja ettepanek

ITL on seisukohal, et sideettevõtjatele käibel põhineva tasu kehtestamine TTJA rahastamise eesmärgiga ei ole õigustatud ega asjakohane. ITL-i ettepanek on loobuda VTK-s sideettevõtjatele täiendava eritasu kehtestamise plaanist.

Põhjendame oma seisukohta järgmiselt:

- 1) Sideettevõtjad tasuvad juba praegu riigieelarvesse väga suuri makse ning lisaks sellele ka miljonitesse ulatuvaid eritasusid (nt sageduste ja numeratsiooni riigilõivud ja oksjonitasud), mida on võimalik selleks tegeliku vajaduse olemasolul kasutada TTJA täiendavaks rahastamiseks.**

Ainuüksi 2023. aastal tasuti sidesektori ettevõtete poolt sageduslubade eest riigilõivu enam kui 1,78 miljonit eurot ja numbrilubade toimingute riigilõivu 2,73 miljonit eurot. Seega kokku tasuti vaid neis kategooriates sideettevõtjate poolt riigilõive mullu 4,51 mln euro ulatuses. Käesoleva aasta juulist tõsteti sageduslubade riigilõivude suurust keskmiselt 23%, mis tähendab, et juba jooksva aasta eest kasvab vastav tulu riigieelarves oluliselt. Lisaks maksid sideettevõtjaid hiljutistel sagedusoksjonitel miljoneid ühekordset tasu omandatud 5G litsentside eest (nt pelgalt viimase 26GHz oksjoni pealt teenis riik 4,8 miljonit eurot, 3,5 MHz oksjonilt enam kui 17 miljonit eurot, kolme oksjoni koondsumma oli kokku ca 28 miljonit).

Eelnevast johtub, et sektor tasub iga-aastaselt riigieelarvesse oluliselt rohkem ainuüksi erinevate riigilõivude ja eritasude näol, kui kulub TTJA-l ettevõtete üle järelevalve teostamiseks, rääkimata sisesektori poolt tasutavatest muudest maksudest, mis ulatuvad sadadesse miljonitesse.

2) Ettevõtete koormamine uute maksude või tasudega, mille eesmärk on riigisektori kasvatamine, pole tänases majanduslanguses kindlasti kuidagi põhjendatud.

Näeme, et see seab veel suuremasse ohtu Eesti majanduse konkurentsivõime, mis on juba niigi erinevate uuringute tulemusena selges languses. Äsja on Vabariigi Valitsus teatanud plaanist kehtestada laiapõhjaline julgeolekumaks, mis mõjutab kodanike kõrval oluliselt ka kõiki ettevõtteid ning sellest johtuvalt kogu majandust. Oleme seisukohal, et sellele lisaks peaks hoiduma mis tahes täiendavate kohustuste kehtestamisest ettevõtjate suhtes.

3) VTK on vastuolus Eesti riigi oluliste strateegiate ja plaanidega, s.h värske koalitsioonilepingu ja kevadel avaldatud Eesti majanduspoliitika plaaniga, mis sisaldavad lubadust vähendada bürokraatiat ja töökohtade arvu riigisektoris.

Selles laiemas kontekstis ei saa olla õigustatud ametnike arvu ulatuslik kasvatamine ühes riigiasutuses. Vastava tasu kehtestamise tulemusena on TTJA-l plaanis suurendada oma ühe valdkonna ametnikkonda märkimisväärses ulatuses (pea poole võrra) olukorras, kus on vajalik tegeleda hoopis ulatuslike kulukärbetega. TTJA tegevuses puuduvad ITL-i hinnangul võimelüngad, mis nõuaksid sedavõrd palju täiendavat ressursi. Enamikke VTK-s käsitletud teemasid veavad eest sideettevõtjad ise või panustavad neisse teised riigiasutused (näiteks Riigi Infosüsteemi Amet) või on tegemist tegevustega, mis on TTJA poolt juba täna kaetud.

4) Kavandatav tasukohustus ei aita kaasa sideturu arengule, sh tulevikukindlate ühenduste täiendavale loomisele sinna, kus neid veel pole.

ITL ei näe, et VTK-s kirjeldatud ülesannete täitmiseks TTJA ressursi suurendamine aitaks tagada sidevaldkonna pikemaajaliste eesmärkide (näiteks Lairiba plaan 2030, EL gigabiti soovitu) sihtide täitmist. Kõige olulisem on täna luua keskkond, kus Eestis ehitatakse jätkuvalt sidetaristut sinna, kus seda veel pole, ja on olemas valmisolek panustada sideteenuste kui elutähtsate teenuse kriisikindlusesse. Selleks on vajalik nii sideettevõtete kui riigipoolseid investeeringuid, mitte ametkonna kasvatamist ja sellega seotud kulude kasvu. Kavandatav tasu vähendab sideettevõtete investeerimisvõimekust. Näiteks saaks ainuüksi üheks aastaks plaanitud tasu (900 000 eurot) eest ehitada 9-10 uut sidemasti, mis võimaldaks luua veel parema levi paljudesse kohtadesse.

Kokkuvõtvalt ei ole mis tahes lisatasude ega uute maksude kehtestamine õigustatud ega asjakohane, kuna riigieelarvesse laekub tänu sideettevõtetele tähelepanuväärne hulk tulusid.

Sellest on suurepäraselt võimalik rahastada ka regulaatori tegevust.

Samuti oleks uue tasu kehtestamine täiendav takistus Eesti majanduskasvule pööramisel ning sobimatu ajal, mil tõuseb üldine maksukoormus tulenevalt julgeolekumaksu kehtestamisest.

Arvestades praegust majanduslikku olukorda on äärmiselt oluline hinnata kõigi tegevuste olulisust ja mõju laiemas mastaabis. Vältida tuleb kõiki tegevusi ja algatusi, mis toovad ettevõtjatele kaasa lisakoormuse ja suurendavad samas riigisektori mahtu ning riigiametnike arvu.

II Täiendavad seisukohad ja põhjendused

- 1) VTK-s sisalduv plaan on seda arusaamatum, **et hetkel võiks TTJA olla ka teistele riigiasutustele ja ametkondadele optimaalse tegutsemise ning mõistliku ametnike arvuga eeskujuks.** Kavandatav samm (olemasolevale 27 ametnikule täiendava 12 ametniku juurde palkamine) muudaks tänast olukorda kardinaalselt. On enam kui küsitav, kas sellise plaani koostamisel on lähtunud efektiivsest ja optimaalsest tegevusest, vajadusest vähendada bürokraatiat ja viia vaieldava kasuteguriga tegevusi miinimumini ning välistada kõik tegevuste ja vastutusalade dubleerimised teiste riigiasutustega.
- 2) Selline kavatsus on **selges vastuolus** Majandus ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt välja pakutud majanduspoliitika pika plaaniga väga mitmetes küsimustes. Näiteks on uue majanduskasvu plaani alajaotuses "Õigusruum on selge ja ettenähtav" selgesõnaliselt lausa sissejuhatuses öeldud „Iga uue regulatsiooni juures peaks valitsus küsima, kas see tõstab meie konkurentsivõimet“. On ilmne, et vastav uus regulatsioon ja järjekordne eritasu ettevõtjatele mitte ei tõsta Eesti konkurentsivõimet investeerimiskeskonnana, vaid hoopis kahjustab seda.
- 3) Uus tasu loob **täiendava halduskoormuse nii sektorile kui ka riigile ja seeläbi ka kodanikele.** Ametnike arvu hüppeline kasv loob paratamatult eeldused ka täiendava bürokraatia kasvuks. Viimane on omakorda täiendav takistus Eesti majanduskasvule pööramisel.
- 4) Koalitsioonilepingu kohaselt on riik lubanud võtta hoopis **vastupidise suuna**, vähendades bürokraatiat, reguleerimist ning kehtestades reegli, et iga uue ettevõtetele halduskoormust toova nõude kehtestamiseks on vaja üks olemasolevatest nõuetest kehtetuks tunnistada. Käesolev algatus on selle põhimõttega vastuolus.
- 5) **VTK põhjendustes leidub rohkelt vigu, vasturääkivusi ning kallutatud järeldusi.** VTK üheks peamiseks eesmärgiks toodaval TTJA investeeringute vajadusel pole seost valdkonna arendamisega. Samuti ei ole kavas vastavaid summasid kasutada mitte investeeringuteks (sh nt tegevuse automatiseerimiseks või digitaliseerimiseks), vaid pelgalt ametnike arvu ulatuslikuks kasvatamiseks. VTK kohaselt on suured investeeringud riist- ja tarkvarasse viimastel aastatel tehtud ning tulevikku planeeritakse senist keskmist investeeringut. Eelnevast tuleneb, et investeeringute maht jääb olemasoleva eelarve piiresse ega vaja täiendavat rahastamist.
- 6) **VTK-s sisalduv väide, et Eesti on üks vähestest EL riikidest, kus selline tasu puudub, ei ole pädev.** Erinevates riikides on erinev tasusüsteemide ülesehitus. Arvesse ei ole võetud mitmeid Eestis juba makstavaid tasusid, mida mõnel riigil sel moel kasutusel ei ole.
- 7) Pakutud regulaartasud mudel uue maksu näol toob sideettevõtetele kaasa justkui topelt maksustamise ja suurenenud finantskoormuse, mis **piirab võimet investeerida uutesse tehnoloogiatesse ja infrastruktuuri.** See omakorda aga takistab Eesti digitaristu arengut ja Lairiba plaan 2030 ning hiljuti vastu võetud Euroopa Liidu gigabititaristu määruse (nr 2024/1309) eesmärkide saavutamist, mitte ei aita sellele kaasa (nagu on toodud VTK-s).

- 8) **On enam kui küsitav, kas TTJA tegevuses on tegelikke võimete lünki** ning kui on, siis kas need on seotud sidesektori arengu tegeliku soodustamisega või tooksid kaasa hoopis täiendava regulatiivse koormuse turuosalistele ja seeläbi ühiskonnale laiemalt. Võrdluseks peab kõrvale hindama, et kas ja kuidas see võib takistada teiste suurte eesmärkide täitmist ja üldist arengut. Suund peaks olema edasi, mitte tagasi.
- 9) Eraldi toome välja, et VTK-s pole arvestatud **mõju väiksematele sideettevõtjatele**. Näiteks oleks VTK kohaselt kavandatava tasu subjektiks ka sideteenuseid pakkuv ettevõtte, kelle käive eelmisel kalendriaastal oli 5 miljonit ja kasum 50 000 eurot. 0,2% käibest, mis on oluliselt suurem kui teistes riikides, järelevalvetasuks maksta mõjutaks oluliselt selle ettevõtte ja kindlasti ka teiste väiksemate sideettevõtjate igapäevast tegutsemist.
- 10) **VTK-s ei ole piisavalt analüüsitud võimalikke alternatiivseid lahendusi**. VTK-s viidatud CIVITTA analüüs toob samuti välja, et tuleks kaaluda võimalusi administratiivkulude vähendamiseks ning kui luuakse uus süsteem, siis peaks see olema selge, läbipaistev ja reaalselt kulupõhine. Ükski neist nõuetest ei ole VTK-s välja pakutud lahenduse korral reaalselt täidetud.

III Konkreetsed kommentaarid VTK-s esitatud väidete kohta

	VTK-s esitatud väide	Kommentaar
1.	Sideametis töötas 20 aastat tagasi 137 ametnikku, TTJA sideosakonnas on täna 27 ametikohta ehk teenistujate arv on vähenenud 5 korda.	Tegu ei ole adekvaatse võrdlusega, kuna võrdlusbaasiks kasutatakse kallutatud andmeid. VTK-s esitatud Sideameti teenistujate arv sisaldab lisaks sidevaldkonnaga tegelemise üksustele ka mitmete teiste tugiüksuste teenistujate arvu (nt Juhtkond, Klienditeenindus, Aparatuuri osakond, Kantselei, Personaliosakond, Postiside osakond, Finantsosakond, Infotehnoloogia osakond, Varahalduse osakond, Maakondade esindused jt). TTJA praeguse struktuuri puhul ei hõlma sideosakonna teenistujate number muid tugiüksusi, kes on samuti TTJA-l olemas. Seega väide, et praegu TTJA sideosakonna teemadega töötavate isikute arv on vähenenud 5 korda, ei ole korrektne.

2.	Viimase 20 aasta jooksul on sideregulaatori tegevust muudetud kordades efektiivsemaks, eelkõige ametikohtade olulise vähendamise, tööprotsesside tõhustamise, e-teenuste pakkumise ja töödele prioriteetide seadmisega.	Antud väide viitab selgelt, et tegemist on olnud planeeritud otsuste ja tegevustega ning seda õiges suunas. Seda lähenemist tuleb säilitada, mitte muuta. Tekitab küsimusi, et miks on nüüd soov liikuda vastassuunas, tõstes ametnike arvu, mitte mõeldes läbi võimalikke alternatiive tõhustamise, digitaliseerimise, prioriteetide seadmise või muul moel optimeerimise suunas.
3.	Töötamine viimased aastad oluliselt vähendatud koosseisuga on näidanud, et ka tänastest seadustest tulenevate kriitiliste kohustuste täitmine on muutumas üle jõu käivaks.	Sideettevõtjate poolt ei ole tajutatv TTJA kohustuste täitmise võimetus või ebapiisavus. Uutest regulatsioonidest tulenevate täiendavate kohustuste hulk toob seejuures valdava osa koormust kaasa mitte regulaatorile, vaid sideettevõtetele. Näiteks ESS § 873 jj sisalduv menetlus seoses nõuetega sidevõrkudele ja teenustele riigi julgeoleku tagamiseks tähendab praktikas seda, et suuremahulise ja sisulise töö teevad sideettevõtjad, vajadusel ka julgeolekuasutused, TTJA menetluse osa julgeoleku teemal on vähene. Teine näide on meediateenuste valdkonnast, kus planeeritakse loakohustust välismaiste televisiooniprogrammide taasedastamiseks. ITL-ina oleme teinud korduvaid ettepanekuid selle menetlusprotsessi lihtsustamiseks, samal ajal kui riik (s.h TTJA) on välja pakkunud protsessi, mis tooks kaasa sarnase menetlusprotsessi korduva läbitegemise tuues kaasa suurema koormuse nii TTJA-le endale kui ka kõigile telekanalite taasedastajatele.

		<p>Soovitame TTJA-l hinnata, milliste seniste regulatiivsete kohustuste osas oleks mõistlik teha seadusandjale ettepanek nende kärpimiseks ja otsida koos sideettevõtetega viise nende efektiivsemaks täitmiseks. Tuleb arvestada, et Eesti on väikeriik ja ka Eesti sideettevõtted on Euroopa mastaabis väikesed. Seega on piirid ka nende suutlikkusel täita järjest uusi regulatiivseid nõudmisi kui ka anda pidevalt aru nende nõuete täitmise kohta ja seda tõendada. Lisaks on värskest loodud koalitsioon avalikkusele kinnitatud, et kogu riigisektor on võtnud suuna kärpimisele. Olemasolevaid ja lisanduvaid ülesandeid täidetakse teistes avalikes asutustes kärbitud eelarvega. Samal ajal esitletakse sideettevõtjatele plaani, mille kohaselt on vajalik tõsta TTJA ametnike töötunde 72% võrra suurendada. See on eriti jahmatav fakt ka seetõttu, et suured ja aeganõudvad teemad on olemasoleva ressursiga hiljuti ära juhitud (ESS-i muudatuste rakendamine, 5G sageduste väljajagamine, tururegulatsioonide koostamine) ning peamiselt on regulatsioonid (nt gigabititaristu määrus, lairiba plaan) ministriumite vastutusalas üldse.</p>
<p>4.</p>	<p>Arvestades side olulisust elutähtsa teenusena olevat olukord riigi julgeoleku vaatest jätkusuutmatu.</p>	<p>Antud VTK-s välja toodud eesmärgid ja tegevused, milleks soovitakse täiendavat rahastust, ei ole olemuslikult kindlasti niivõrd kriitilise tähtsusega, et mõjutaksid riigi julgeoleku jätkusuutlikkust. Tegu on seega kallutatud ja propagandistliku väitega.</p>

		<p>Lisaks – kui ka ses osas mingid puudujäägid eksisteeriksid, siis tuleks selleks eraldada raha riigieelarvest. Riigi julgeoleku vaatest on suurem roll sideettevõtetal endal, nemad tagavad Eesti inimestele sideühenduse. Olulist rolli mängivad ka MKM-i kriisikoordineerimine, Riigikantselei ning muidugi ka riigi julgeolekuasutused. Riigiasutuste sidealase teenindamise ning eriotstarbelise ja operatiivside tagab aga üldse RIKS. Ehk siis TTJA roll on olla järelevalveasutuseks, aga julgeoleku kontekstis on TTJA roll selgelt sekundaarne.</p>
<p>5.</p>	<p>Kitsaskohtadena tuuakse välja TTJA sidevaldkonna ennetava järelevalve võimekuse puudumise – konkurentsi, tarbijakaitse, teenuse kvaliteedi ning toimepidevuse ennetav järelevalve ja reageerimine on vaid intsidendipõhine.</p>	<p>Nende valdkondadega tegelemise osas ei ole sideettevõtted võimete lünki täheldanud. Intsidentidele reageerimise kiiruse ja vastava tegutsemise osas ei ole samuti olnud pretensioone.</p> <p>Lisame, et nt tarbijakaitse küsimustega tegeleb TTJA-s hulk inimesi ning see ei ole kindlasti sidesektori spetsiifiline. Pigem näeme seda, et teoreetiliste tarbijaõiguslike küsimustega tegelemiseks on ressursi liialt ja tegeletakse formaalsete detailidega, mis ei oma sisulist tähendust ega suurenda praktikas tarbijate heaolu. Värske näitena saame tuua TTJA hiljutise pöördumise sideettevõtjate poole, kus ametnike poolt püütakse reguleerida seda, kas sideettevõtjad kasutavad pealkirja „Lepingu kokkuvõte“ või „Lepingu lühikokkuvõte“.</p>

<p>6.</p>	<p>Hetkel ei olevat regulaatori poolt võimalik panustada nõuete ja sagedushalduse Eesti seisukohtade ja ettepanekute kaitsmiseks ning läbi töörühmade praktiliste sidevaldkonna juhiste väljatöötamise vajalikul määral, mis omakorda suurendab riski, et tulevikuotsused ei pruugi olla Eesti turule parimad. Soovitakse suurendada sideettevõtjate ettepanekute esitamise võimalust ja kaitsmist rahvusvahelistes sidesektorit reguleeritavates töögruppides.</p>	<p>Kindlasti nõuab töögruppides osalemine ja seisukohtade kujundamine tööd, kuid siinkohal ei ole analüüsitud kuivõrd suur kasu kaasneb täiendava ressursiga. Näib ebatõenäoline, et tulemus väga suuresti muutub. Samuti on täna pakkunud sideettevõtjaid ise vajalikku ja asjakohast sisendit seisukohtade kujundamiseks. Lisaks, sidevaldkond on EL-i tasemel niivõrd detailselt reguleeritud, et me ei näe ruumi sektoripoolseteks massilisteks muudatusideedeks, et oleks vaja täiendavat ressursi.</p> <p>Mis puudutab sagedushaldust, on sügavalt arusaamatu ja põhjendamatu olukord, milles sideettevõtjate makstud ja makstavad sageduslubade pikendamise ja väljastamisega seotud tasud ei lähe sihtotstarbeliseks kasutamiseks TTJA-le ja küsitakse veel täiendavat rahastust.</p>
<p>7.</p>	<p>Väidetavad võimelüngad, mis vajavad parandamist ja lisanduvad ülesanded ja kohustused:</p> <ul style="list-style-type: none"> • investeeringute baasrahastuse jätkusuutlikkuse tagamine • mobiilsidevõrkude arenguga ja uute tehnoloogiate reguleerimisega seotud ülesanded ja kohustused mobiilside pikaajalise planeerimise osas, uute sideteenuste järelevalve ja turegulatsioon; • ülesanded, mis on seotud kohustustega esindada Eestit rahvusvahelistes elektroonilise side regulatsiooni eest vastutavates töögruppides ja organisatsioonides; 	<p>Nimetatud võimelüngad ja lisanduvad kohustused on suuresti tegevused, mida tehakse juba praegu ning mille osas ei ole näha võimelünki. Seega täiendavate tegevuste (ressursi) vajadus on äärmiselt küsitav.</p> <p>Lisaks on osa neist kohustustest ja valdkondadest n.ö jagatud vastutusega, st nende teemadega ei tegele riigis ainuüksi TTJA.</p> <p>Küberturvalisusega seotud küsimused ei ole ainult sidevaldkonna spetsiifilised, siin on senine juhtroll olnud selgelt RIA-l. Laiema spektriga küberturvalisuse valdkonna teemadega tegelemise tõhustamiseks ei ole ainult väikse hulga ettevõtete maksustamine õiglane.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • rahvusvaheline suhtlus naaberriikidega sageduste koordineerimisel piirialadega seotud kohustustega; • raadiosageduste kasutamise järelevalve võimestamine; • sidevõrkude küberturvalisus ja sertifitseerimine ning kõrge riskiga tootjate tehnoloogiate kasutuse vähendamine; • kohustus side toimepidevuse ja elutähtsate teenuste toimimise tagamiseks, tsiviil- ja militaarkasutajate kaitsmine kriisiolukorras; • kriisivalmiduse tõstmine, reaalajas raadiomonitoringu häirete olukorrapildi loomine ja hoidmine; • vajadus suurendada sideturgude analüüsivõimekust ja turuolukorra muutuste tajumise võimekust EL Gigabiti eesmärkide täitmiseks. 	<p>Näiteks küberturbealane sertifitseerimine saab olla tasuline teenus, mille eest tasub ettevõtte, kes läheb seda konkreetset sertifikaati taotlema.</p> <p>Võrdlusena, näiteks Soomes on küberturvalisusega, sh riigi julgeoleku kaalutlusel tehtavad muudatused sideettevõtjate võrgus ja süsteemides, ja muud turvalisusega seotud tegevused rahastatud riigieelarvest. Eestis peavad sideettevõtjad vastava turvalisuse ja riigi arvates potentsiaalselt ebaturvaliste toodete või sidevõrgu osade väljavahetamise tagama oma vahenditega. Seetõttu leiame, et sideettevõtjate regulatiivne koormus on niigi kõrge ning ka sidevõrkudes kasutatava riist- ja tarkvara osas aruandluskohustus ja auditeerimiskohustus pandi hiljuti siseriiklike regulatsioonidega sideettevõtetele, kuigi olnuks võimalus kasutada ka Soome mudelit. Riigi julgeolekuks vajalike tegevuste rahastamine peaks samuti toimuma riigieelarvest mitte läbi ühe sektori ja mitmekordse maksustamise.</p> <p>EL gigabitariistu määruse eesmärkide täitmise üks peamine kitsaskoht on täiendavate investeeringute vajadus infrastruktuuri arenguks. Selleks, et seatud eesmärged täita, ei ole vaja täiendavat bürokraatiat, vaid reaalset panust ja abi infrastruktuuri rajamise/arendamise lihtsustamiseks riigile ja KOV-idele kuuluvatele teedele, maaüksustele ja hoonetele. Täna on see jätud sideettevõtjate erahuviks ja lahendamiseks.</p>
---	--

		Lisades sideettevõtjatele täiendavaid kohustusi on ilmne, et gigabiti soovituses seatud digiajastu eesmärkide täitmine muutub keerulisemaks mitte ei aita sellele kaasa.
8.	BERECi uuringus on väljendatud et, kui sideregulaator suudab genereerida lisaks riigieelarvelisele rahastamisele, või selle asemel, omavahendeid, siis olevat tal tunduvalt suurem sõltumatus kui asutustel, mis sõltuvad tugevalt ning ainult riigieelarvelistest rahastamisallikatest.	Kuigi antud uuringus tõdetakse, et mitmetest allikatest rahastamist võib pidada heaks tavaks, siis juhitakse tähelepanu, et eelarve koostamise protseduurid ja eelarve täitmise autonoomia omavad selgelt suuremat tähtsust kui mitme rahastamisallika aspekt. Uuring tõi välja, et täielikult ühest allikast – riigieelarvest – rahastatud riigi reguleerivate asutusi saab iseloomustada sõltumatutena, kui nad on saanud teha oma vajadustest lähtuvalt eelarve kohta ettepanekuid, pidanud ministriumiga läbirääkimisi ning omavad kaalutusõigust selle rakendamiseks. Kõik vastavad võimalused on Eesti õigusruumis ka täna olemas. Lisaks tasuvad sideettevõtjaid juba praegu erinevaid tasusid ning seega oleks juba praegu võimalik seda kajastada TTJA eelarves kui täiendavat rahastusallikat. Täiendava tasu või maksu loomine ja sama tegevusega seoses sideettevõtjate mitmekordne maksustamine ei ole õigustatud.
9.	Tuleb mainida, et kehtiv raadiosageduslubadega seotud riigilõivude arvestusmetoodika on 20 aastat vana, ei ole täna enam piisavalt läbipaistev ja vajab ajakohastamist.	Siit ilmneb, et TTJA-l on plaanis ka neid tasusid tõsta, mis kasvatab ühe sektori koormust veelgi. Seda vaatamata sellele, et sageduslubade riigilõivu määrad tõusid just hiljuti märkimisväärselt (23%).

10.	Regulaatorasutuse põhist rahastusmudelit, kus lisaks riigieelarvelisele rahastamisele kasutatakse ka regulaatorasutuse genereeritud omavahendeid, kasutatakse Eestis Konkurentsiameti ja Finantsinspektsiooni rahastamisel.	Pelgalt asjaolu, et taoline tasu on teatud muudes olukordades kehtestatud, ei ole piisav, hindamaks selle kehtestamise põhjendatust teist laadi asutuse puhul, hoopis teistsuguste tegevuste jaoks ning mitte arvestades juba praegu makstavaid tasusid. Samuti puudub veendumus või analüüs, et antud rahastusmudelite kehtestamine on olnud parim lahendus. Näiteks Konkurentsiameti rahastamise puhul on juba välja tulnud ulatuslikud probleemid, sh on ilmnunud kahtlus, et järelevalvetasu on kasutatud laiemalt kui kohustatud ettevõtete järelevalve valdkond. Samuti on Konkurentsiameti järelevalvetasu puhul ettevõtetel õigus küsida järelevalvetasu tagasi oma klientidelt, mis tähendab, et eelarvesse panustavad lõpuks ikkagi tarbijad.
11.	Sellise finantseerimise mudeli korral rakenduks sideettevõtjatele, kelle sideteenuste aastakäive on vähemalt 500 000 eurot (st Eestis ca 20 sideettevõtjat), käibel põhinev tasu määras 0,2% sideteenuste eelmise majandusaasta käibest.	Peame antud tasu kehtestamist selgelt ebaõiglaseks ja ebavõrdseks arvestades, tasutud summasid ja kõigi tegevuste mitteseotust sidesektoriga. Lisaks on võrreldes teiste Euroopa riikidega pakutava tasu määr selgelt liiga kõrge (Soomes on see nt ~ 0,1%), sh sealse regulaatori roll sidesektoris oluliselt suurem. Arvesse on jäetud võtmata kogupilt ehk arvestatud ei ole teisi juba tasutavaid makse ja tasusid, hinnatud ei ole plaanitava tasu laiemat mõju Eesti majandusele ning digitaristu tulevikule, ettevõtluskeskkonnale. VTK-s puudub analüüs juba praegu sideettevõtjate poolt makstud tasude osas, mis annaks selge ülevaate, et juba praegu tasuvad sideettevõtjaid erinevate tasude (lisaks riiklikele maksudele) näol riigile mitmekümneid miljoneid.

		<p>TTJA 2023.a eelarve kohaselt oli ameti tulu kokku 19,6 miljonit eurot, millest 4,1 miljonit eurot moodustas elektroonilise side seaduse alusel teostatavate toimingute riigilõiv ning 15 miljonit tulu saadi sageduslubade müügist. See tähendab, et 97% TTJA tuludest moodustasid sideettevõtete poolt tasutud tasud, mida kasutati asutuse kõikide tegevuste (mitte üksnes sideosakonna ja sidesektori spetsiifiliste tegevuste) rahastamiseks.</p> <p>Tegemist on anomaalia mitte normaalsusega. Seda ei tohi VTK-s väljapakutud uue tasu näol kinnistada. Sama loogikat jätkates peaks ehitusettevõtted eraldi rahastama TTJA ehitusjärelvalve tegevusi, raudtee ettevõtted raudteeohutuse alaseid jne. Leiame, et TTJA peaks jääma siiski riiklikuks järelvalveasutuseks, mida rahastatakse riigieelarvest optimaalsel, jätkusuutlikul ja läbi mõeldud viisil. TTJA tegevus ei saa sõltuda erasektori käibest ja nendelt potentsiaalselt laekuvatest tasudest.</p>
<p>12.</p>	<p>Eelmainitud valdkondade võimestamisel saaks käibel põhineva tasu kohuslastele pakkuda ka rohkem hüvesid, sh:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kiirelt väljatöötatud ajakohane regulatsioon ja naaberriikidega koordineeritud sageduste kasutamine võimaldab sideettevõtjal kiiremini alustada uute tehnoloogiate ja sagedusalade kasutamise, sagedusalade ümber planeerimisega ja arendamisega. Tekib hea ülevaade naaberriikide sideoperaatorite sageduskasutusest. 	<p>VTK-s esitatud võimalik kasu tasu kohuslastele ei ole sideettevõtjate senisest kogemusest lähtudes põhjendatud ega vajalik. Sektor ei vaja sedalaadi täiendavaid teenuseid ega tegevusi regulaatori poolt, mis õigustaksid täiendava rahalise koormise loomist.</p> <p>Eraldi väärrib väljatoomist, et:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 5G sageduste väljajagamine seisis poliitilise otsuse taga, mitte polnud põhjustatud infopuudusest, mida olnuks tarvis naabritelt hankida.

<p>Suureneb tagasiside ja regulaatori nõustav roll, mis võimaldab ettevõtjatel aegsasti planeerida vajalike ümberkorraldusi ja investeeringuid</p> <ul style="list-style-type: none"> • sideregulaator toetab ja nõustub sideettevõtjaid kriisist tingitud tegevuste ümberkorraldamisel. Sidevõrgud ja sideturud toimivad, eelkõige elutähtsad, kuid ka muud teenused on tarbijatele kättesaadavad. • Sõjaaja/erakorralise seisukorra riigisisese rändluse tingimused on selged ja vastav rändlus toimib vajadusel. 	<p>Pole esinenud olukorda, et infopuuduse tõttu poleks suudetud regulatsiooni välja töötada. Loomulikult esineb raadiosageduste koordineerimisel probleeme Venemaaga, kuid need on ajendatud selgetest poliitilistest põhjustest ning TTJA ametnike arvu suurendamine ei oma sellele vähimatki mõju.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Seoses kriisivalmidusega on oluline rõhutada, et kohustus side toimepidevuse ja elutähtsa teenuse toimimise tagamiseks lasub ennekõike sideettevõtjatel. Kõik suured sideettevõtted on elutähtsa teenuse osutajad (ETO-d), seega on ammu olemas riskianalüüsid ja toimepidevusplaanid ning TTJA roll kriiside lahendamisel ei ole kandeav. TTJA ei oma kriiside lahendamisel kesket rolli. ETO-d on kaasatud kriiside lahendamisse kõrgel tasemel, tehes koostööd Riigikantselei, RIA ja erinevate julgeolekuasutustega. • Täiesti arusaamatuks jääb, millisteks tegevusteks kasutaks TTJA täiendavat ressursi nn sõjaolukorra riigisisese rändluse loomisel. Seda teemat on tehniliselt ette valmistamas operaatorid koostöös MKM-iga ja pole näha, et siin oleks vajalik TTJA panus. <p>Kokkuvõttes jääb mulje, et tegemist ei ole sidesektori arengust lähtuvate uuenduste vajadustega, millede täitmisele otsitakse finantskatet – vaid lähteülesandeks on olnud plaan kehtestada erasektoris</p>
---	---

		<p>sidevaldkonnale täiendav koormis ning selle rakendamiseks on mõeldud välja rida kunstlikke sundhüvesid ja sundteenuseid, millega seda vähegi põhjendada.</p>
<p>13.</p>	<p>CIVITTA analüüsi tulemusena pakuti ühe variandina välja uus sideregulaatori teenuste rahastamise meetoodika, mis põhineb suuremate sideettevõtjate sideteenuste käibel.</p>	<p>CIVITTA uuringust tuleneb, et käibel baseeruva tasu rakendamine on üks võimalik lahendus, kuid selle variandi puhul tuleks samal ajal vähendada sagedusloa tasusid. See tähendaks, et riigilõivu osakaal peaks selgelt vähenema ning katma ainult menetlusega seotud kulu. Plaanitava tasu määramise lahenduse juures ei ole sageduslubade tasude vähendamise osa arvesse võetud (vastupidiselt, hiljuti neid suurendati märkimisväärselt). Loamenetluse tasud on uuringus esitatud võrdlusriikide eelarve mõttes marginaalse olulisusega. Samal ajal kui riigilõiv on Eesti regulaatori kontekstis äärmiselt suur tuluallikas. Sellest samast CIVITTA analüüsist ilmneb ka, et elektroonilise side ettevõtted maksavad juba praegu enim riigilõive. 2022. aastal moodustasid need 73% kogu laekunud tulust (sealjuures ajahetkel kui 5G sagedusload ei olnud veel kõik välja antud ega sellega seotud tasud laekunud ega kajastunud analüüsidokumendis) .</p>

14.	<p>Mõju reguleeritava sektori ettevõtjale: regulaartasu osakaal sideregulaatori regulaarteenuste kuludest oleks 44% ja panus riigieelarve vahenditest 56%. Seega kavandatava muudatuse mõju reguleeritava sektori ettevõtjatele on keskmine, kuna üle poole regulaarteenuste tegevuskuludest jääb riigieelarveliste vahendite kanda.</p>	<p>Antud muudatuse mõjuhinnangu puhul ei ole arvesse võetud, et mainitud riigieelarvelised vahendid tulevad samuti sidesektorilt. Sidesektori panus riigieelarvesse (ja seda pelgalt eritasude näol) ületab regulaatori ülalpidamiskulusid olulisel määral. Seega on väide, et senise rahastusmudeli muutmata jätmisel maksavad sidesektori järelevalve kinni maksumaksjad, manipulatiivne ega vasta tõele. Samuti ei ole mõjude hindamisel arvestatud võimalikke kaasnevaid mitteplaneeritud mõjusid nt kahjulikku mõju sideettevõtjate investeerimiskindlusele. Muudatuse tulemusena vähenev investeerimiskindlus võib muutuda piduriks Eesti digitaristu arengule. Kokkuvõttes on mõjusid seega hinnatud poolikult ja kallutatult (eesmärgist lähtuvalt, mitte objektiivselt). Kui TTJA täiendav rahastamine peaks olema objektiivselt põhjendatud, siis riigi esmane ülesanne oleks suunata sideettevõtjate poolt juba makstavad märkimisväärsed summad sihtotstarbeliseks kasutamiseks TTJA eelarvesse, mitte otsida võimalusi suuremate sideettevõtete topelt maksustamiseks uute maksudega.</p>
-----	--	--

IV Lõpetuseks

Tänases majanduslanguse tingimustes on vajalik loobuda mis tahes regulatsioonimuudatuste plaanidest, mis toovad kaasa ametnike arvu kasvu ja seeläbi riigi püsikulude alalise suurenemise ning lisakoormuse majandusele, mis omakorda viib Eesti konkurentsivõime jätkuva kahanemiseni. VTK-s ei ole hinnatud sidesektori poolt juba täna riigile makstavate ulatuslike tasude suurust ega analüüsitud, seda, kas ja kui, siis millises mahus peaksid vastavad tasud jõudma TTJA-ni. Pakutud regulaartasu mudeli puhul on jäetud arvesse võtmata pakutud lahenduse negatiivne mõju elektroonilise side sektorile, sellesse investeerimisele ja see tähendab ka, et Eesti majandusele ning digitaristule laiemalt.

Kokkuvõttes ei saa sellise plaaniga jätkamist pidada kuidagi põhjendatuks, kuna see toob kaasa ulatusliku kahju Eesti digiühiskonna arengule laiemalt ja on vastuolus koalitsioonileppega ettevõtjatele antud lubadustega. Eesti sideettevõtted panustavad lähitulevikus solidaarselt teistega julgeolekumaksu tasumise läbi, ent ootavad riigilt vastu senisest targemat, bürokraatiavabamat ja läbipaistvamat valitsemist.

Loodame, et leiate võimaluse arvestada ITL-i tagasiside ning loobute sideettevõtjatele täiendava eritasu kehtestamise plaanist.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Doris Pöld
Tegevjuht

Koopia:

1. Pr Liisa Pakosta, justiits- ja digiminister;
2. Hr Jürgen Ligi, rahandusminister;
3. Pr Kristi Talving, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti peadirektor

Keilin Tammepärg, keilin.tammeparg@itl.ee